

11. Fisktjønmo G. L. H., Næss M. W., Bårdsen B.-J. The Relative Importance of «Cooperative Context» and Kinship in Structuring Cooperative Behavior. *Human Nature*. Volume 32. Issue 4. December 2021. P. 677–705. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12110-021-09416-6>

Ключові слова: юридична етологія, кооперація, реципрокний альтруїзм, кооперативні правовідносини.

Key words: legal ethology, cooperation, reciprocal altruism, cooperative legal relations

Дудник Руслана Миколаївна

Національний університет «Одеська юридична академія»

асистент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат юридичних наук

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ПРАВА ЗА ПРИНЦИПОМ ДУАЛЬНОСТІ

Система права України є багатогранною комплексною правовою категорією, що фактично виражається в побудові права, основою якої в свою чергу виступає як єдність і взаємодія правових норм, так і їх розрізненість та розподіл по галузям та інститутам права.

Українська правова традиція сформувалась на підґрунті римського права, що знайшло своє відображення, зокрема, і в побудові системи права. Завдяки особливостям правового регулювання та специфіці його структури систему права країн романо-германської правової сім'ї, до якої відноситься і Україна, слід характеризувати як багатоаспектне правове явище,

фундамент якого складають основоположні ідеї римського права щодо сутності самого права, його призначення, побудови та взаємозв'язків основних елементів права: принципів, норм, інститутів, галузей.

Для системи права України характерною рисою є дуальність, що полягає в розділенні права на два великі блоки: публічне та приватне, що, в свою чергу, уособлюють подвійну природу права як регулятора суспільних відносин.

Варто зауважити, що не лише Україна будує систему права за принципом дуальності, а й більшість держав-членів ЄС визнають як юридично важливий поділ правової системи на дві основні підсистеми: приватне право, яке регулює «горизонтальні відносини» між приватними сторонами (громадяни, компанії) або між державою та громадяни, а також публічне право, яке регулює «вертикальні відносини», в яких держава здійснює свою владу відносно громадян та юридичних осіб. Такий поділ правової системи має не тільки теоретичне значення, але й практичне, оскільки на цих засадах визначається компетентний суд (правила підсудності) або застосовуються процесуальні норми (наприклад, договірні позови проти держави щодо повернення податків) [1, с. 38].

В основу поділу системи права на приватне і публічне лежить чимало критеріїв, таких як: інтерес, предмет правового регулювання, сфера відносин, галузі, метод правового регулювання, волевиявлення тощо.

Разом з тим, незважаючи на значну кількість можливостей здійснення поділу за різними ознаками, дуальність системи українського права не є чіткою, оскільки, незалежно від різниці між сутністю приватного та

публічного права, останні балансують на межі одне з одним, проявляючи як загальні спільні риси, так і проникаючи один в одного.

Визначенню приналежності характеру тих чи інших відносин до приватності чи публічності слугує вивчення та розуміння публічного та приватного права не як абсолютно самостійних та незалежних систем, між якими проведено чітку межу, а як сукупності відносин, що постійно перебувають в русі на зустріч один одному та перетинаються в межах взаємодії публічних та приватних елементів.

Між публічним і приватним правом немає неперехідних кордонів. Вони взаємопов'язані між собою. Ті функції, які вони виконують, відповідають інтересам усіх. Тому приватне право фактично не існує без публічного, оскільки публічне покликане охороняти і захищати приватні відносини. Приватне право ґрунтується на публічному, без якого воно могло б бути знецінене [2, с. 78].

Можна сказати, що зараз у праві разом з процесами глобалізації проходять процеси диференціації, спеціалізації та інтеграції регулювання. Тобто виникає потреба у спеціальному регулюванні окремого кола суспільних відносин, в результаті чого все більше сфер регулювання суспільних відносин виокремлюються, з'являються нові утворення, які викликають багато суперечок з приводу їх елементної приналежності до системи (відношення до конкретного елементу системи права), місця в ієрархії права. Набагато ускладнює ситуацію процес інтеграції, що полягає у взаємодії, взаємообумовленості окремих галузей та інститутів при регулюванні певних суспільних відносин. Ці тенденції відбиваються на

можливості чіткого розмежування різноманітних утворень у праві та обтяжують побудову науково обґрунтованої моделі реально існуючої системи права [3, с. 140].

Крім того, рухливість публічних і приватних інтересів наразі демонструє тенденцію до зближення, взаємного проникнення. Взаємодія публічного й приватного права відображає рухливий баланс інтересів політичних сил, державного устрою, механізмів управління, міри свободи й самостійності громадян у сучасному світі тощо. У більш широкому сенсі мова може йти про втілення в публічному та приватному праві співвідношення держави і громадянського суспільства, розкриття глибинних відмінностей та зв'язків між ними [4, с. 4-5].

Таким чином, задля забезпечення справедливого балансу інтересів учасників правовідносин, що регулюються будь-якою галуззю права, необхідним є побудова та розуміння ефективної моделі взаємодії публічних та приватних засад в межах галузі права, що виходить за межі чітко окресленої дуальності системи права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акіменко Ю.Ю. Приватне право Європейського Союзу: проблемні аспекти виокремлення. Актуальні проблеми захисту права власності : матер. кругл. столу (м. Одеса, 17 червня 2016 р.) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2016. С. 37-39.

2. Бірюкова А.Г. Співвідношення приватного і публічного права: дуалістичний аспект. Право і суспільство. № 4. 2018. С. 76-80.

3. Мураховська Т.Є. Теоретичні проблеми формування системи права України. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2003. Вип. 24. С. 139-144.

4. Дронів Б.М. Взаємовплив приватного і публічного права: сучасна континентально-європейська теорія і практика: монографія. Харків, 2018. 192 с.

Ключові слова: система права, дуальність, галузь права, публічне та приватне право

Key words: legal system, duality, branch of law, public and private law

Лук'янчук Ольга Вікторівна

Національний університет «Одеська юридична академія»

аспірант кафедри загальної теорії права та держави

ГЕРМЕНЕВТИКА ПРАВА В СИСТЕМІ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗМІН ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Враховуючи стрімкий розвиток науки та досвід наукового пізнання у ХХІ столітті, важко заперечувати, що розвиток методологічних та понятійних механізмів правничого знання та його доцільне теоретико-методологічне осмислення постає одним із найважливіших чинників прогресу, трансформації з урахуванням необхідності осмислення нових соціально-правових реалій.

В результаті розвитку науки, наукові поняття та методологія наукового пізнання акумулюють знання і є підставою об'єднання в системи.

Подальше застосування результатів цієї систематизації перетворює їх в універсальний науковий засіб, спрямований на подальший розвиток